

АНОТАЦІЯ

Миколайчук А. В. Правовий статус працівників, які поєднують роботу з навчанням. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2019.

У дисертації доводиться, що трудове право відіграє вагомий роль у поєднанні права на освіту з правом на працю, оскільки, стимулюючи професійне навчання працівників, установлює правові гарантії для реалізації: (1) права громадянина на освіту, зокрема, професійну; (2) кваліфікаційні вимоги до працівників для відповідних видів робіт, визначаючи тим самим зміст їх професійного навчання; (3) сприятливі умови для суміщення праці з навчанням; (4) пільги й переваги для осіб, які навчаються професійно, в тому числі й без відриву від виробництва; (5) види такого навчання та його організаційні і правові форми.

Робиться висновок, що правовий статус працівника і правовий статус учня співвідносяться як частина й ціле. Правовий статус учня – це характеристика, визначається нормами трудового законодавства, яка розкриває стан учня як суб'єкта трудового права й дозволяє йому брати участь у правовідносинах у сфері навчання (перенавчання). При цьому правовий статус працівника включає статус учня.

Обґрунтовується, що гарантії й компенсації працівникам, які поєднують роботу з навчанням, становлять собою сукупність умов, способів і засобів, що дають можливість працівникам користуватися своїми законодавчо встановленими правами та свободами й забезпечують існування сприятливих умов для фактичної реалізації свого правового статусу. Ці гарантії та компенсації – це грошове відшкодування або певні пільги, надання яких зумовлено практичними діями з підвищення

працівниками свого освітнього рівня чи кваліфікації в межах, визначених їх спеціальністю або посадою; вони є формою закріплення й забезпечення передбачених законодавством суб'єктивних трудових прав таких осіб.

Для працівників, які поєднують роботу з навчанням гарантії та компенсації можуть бути пов'язані: (а) з матеріальною підтримкою, (б) з реалізацією права на працю в умовах, що відповідають вимогам безпеки й гігієни, (в) з дотриманням законодавства сторонами трудових правовідносин, (г) із забезпеченням зайнятості. Вони дозволять: по-перше, зберегти розмір отримуваної працівником середньої заробітної плати; по-друге, забезпечити можливість продовження освіти протягом усього життя працівника без необхідності припинення ним своєї трудової діяльності; по-третє, досягти додержання законодавства сторонами трудових правовідносин.

Доведено, що працівники, які поєднують працю з навчанням, беруть участь у подвійних правовідносинах: з одного боку – у трудових з власником підприємства, з другого – в адміністративно-правових із закладом освіти. Трудові відносини цієї категорії працюючих мають усі ті ознаки, що притаманні будь-яким трудовим правовідносинам.

Трудовикам, які поєднують роботу з навчанням, надаються певні види пільг щодо: (а) отримання відпусток; (б) робочого часу й часу відпочинку протягом робочого дня й тижня; (в) оплати вартості проїзду для складання екзаменаційної сесії; (г) режиму роботи й побутового обслуговування. Такі працівники користуються також додатковими пільгами у сфері оплати праці порівняно з, так би мовити, «звичайними» трудовиками, що пов'язано перш за все з більшою їх завантаженістю і з можливістю майбутнього підвищення їх кваліфікації.

Об'єктивний і усесторонній аналіз правових документів міжнародного рівня дозволив розкрити розвиток світової тенденції безперервної професійної освіти. У цих документах наголошується на важливості постійного професійного розвитку фахівців, який у рамках

освіти має здійснюватися комплексно і впродовж їх трудового життя відповідно до окреслених цілей і масштабів, й охоплювати весь його спектр – від початкової грамотності до професійної підготовки, безперервного професійного навчання й постпрофесійного супроводу.

Установлено, що міжнародна спільнота покладає на держави обов'язок поєднувати, координувати й розвивати програми та політику професійної підготовки та орієнтації працюючих, враховувати: (а) можливості потреби та проблеми зайнятості населення як на регіональному, так і на національному рівнях; (б) стадії й рівні економічних, соціальних і культурних досягнень; (в) взаємозв'язок між розвитком людських ресурсів та іншими економічними, соціальними й культурними цілями.

На противагу Україні, розвинені держави світу вкладають доволі значні й постійно зростаючі кошти у професійну освіту й підвищення кваліфікації своїх кадрів. Питання професійного росту працівників є загальнодержавним, оскільки висока їх кваліфікація служить головним інструментом для зміцнення економіки цих країн. Коло галузей, де професійні (в тому числі й соціально-комунікативні) навички, уміння і здібності опановувати ноу-хау відіграють вирішальну роль, увесь час розширюється й охоплює саме ті сфери діяльності, які є характерними для переходу економіки в постіндустріальну фазу. Активна участь зарубіжних країн знаходить свій прояв у різних державних програмах, метою яких є підвищення кваліфікації всіх працюючих. Крім того, для трудівників, які прагнуть постійно розвиватися, створюються всі необхідні умови для їх професійного зростання.

Працівник, який навчається дистанційно, згідно з чинним законодавством України не має права на оплачувану навчальну відпустку, а тому змушений отримувати іншу відпустку або за домовленістю з роботодавцем установлювати режим неповного робочого часу на період сесії. Необхідно передбачити можливість й таким категоріям працівникам право на отримання навчальної відпустки.

Як відомо, норми КЗпП України й Закону України «Про відпустки» передбачають надання навчальних відпусток та інших гарантій лише для студентів заочної й вечірньої форм навчання. Обстоюється позиція про необхідність внесення змін і доповнень до цих правових документів, адже поряд з існуючими такими пільгами мають бути наділені також працівники–студенти стаціонару, які поєднують роботу з навчанням.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що положення й висновки дисертації можуть бути використані:

- у науково-дослідницькій діяльності – з метою подальшого вивчення й розкриття порушеної проблеми, вдосконалення правового регулювання використання праці осіб, які поєднують роботу з навчанням;

- у навчальному процесі – при викладанні навчальної дисципліни «Трудове право», при підготовці відповідних розділів підручників, навчальних посібників, курсів лекцій, а також при підготовці студентами наукових робіт;

- у правотворчості – у процесі реформування й удосконалення чинного трудового законодавства щодо правової регламентації використання праці працівників, які поєднують роботу з навчанням, відповідно до наданих пропозицій;

- у правозастосуванні – при оперуванні наведеними висновками, рекомендаціями і пропозиціями в діяльності органів державної влади України.

Ключові слова: суб'єкти трудового права, працівник, поєднання роботи з навчанням, гарантії та компенсації, пільги, навчальна відпустка

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких відображені основні результати дослідження:

1. Миколайчук А. В. Правовое обеспечение статуса работников, совмещающих работу с обучением: опыт зарубежных стран. *Leges si Viata*. 2017. № 2/2 (302). С. 77-80.

2. Миколайчук А. В. До питання правового статусу працівників, які поєднують роботу з навчанням. *Право і суспільство*. 2017. № 2. С. 72-78.

3. Миколайчук А. В. Міжнародно-правові стандарти правового забезпечення статусу працівників, які поєднують роботу з навчанням. *Вісник НАПрН України*. 2017. № 2 (90). С. 193-202.

4. Миколайчук А. В. Право на працю і право на освіту в системі конституційних прав людини: їх співвідношення та взаємодія. *Право і суспільство*. 2018. № 2. Ч. 3. С. 62-67.

5. Миколайчук А.В. До питання гарантій і компенсацій працівникам, які поєднують роботу з навчанням. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. «Юриспруденція». 2018. № 31. С. 110-112.

6. Миколайчук А.В. Навчальна відпустка як одна із пільг для працівників, які поєднують роботу з навчанням. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер. «Юрид. науки». 2018. Вип. 2. Том 1. С. 118-121.

7. Миколайчук А.В. Правове забезпечення статусу працівників, які поєднують роботу з навчанням: зарубіжний досвід. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. Вип. 4. Ч. 3. С. 126-130.

Наукові праці, в яких засвідчено апробацію матеріалів дослідження:

1. Миколайчук А. В. Заохочення працівників, які поєднують роботу з навчанням, як засіб мотивації. *Напрями розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення: матеріали VI Всеукр. наук.-практ.*

конф., присвяченої 25-річчю кафедри трудового та господарського права Харківського національного університету внутрішніх справ (м. Харків, 3 листоп. 2017 р.); за заг. ред. К.Ю. Мельника. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. С. 339-341.

2. Миколайчук А. В. Особливості правового забезпечення статусу працівників, які поєднують роботу з навчанням, у зарубіжних країнах. *Актуальні питання вдосконалення законодавства про працю та соціальне забезпечення*: VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 29 вересня 2017 р.) / за заг. ред. В.В. Жернакова. Харків: Право, 2017. С. 309-313.

3. Миколайчук А. В. Пільга як елемент правового статусу працівників, які поєднують роботу з навчанням. *Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності*: міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17-18 берез. 2017 р.). Харків: ГО "Асоціація аспірантів-юристів, 2017. С. 97-100.

4. Миколайчук А. В. Освіта як запорука реалізації права на працю. *Теорія і практика сучасної юриспруденції*: Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 9-10 груд. 2016 р.). Київ: Центр правових наукових досліджень, 2016. С. 85-86.